

Piteå Kommun
Barn och Utbildning

November 2009

Återkoppling till
"utveckling av elevinflytande i undervisningen"
vid Strömbackaskolan i Piteå

Uppföljning av elevinflytande vid Strömbackaskolan

Britt Andreassen

Nr 102

2R FA 140

Innehållsförteckning

Uppdrag och metod.....	1
Synpunkter från träffarna med rektorer och lärare, den s.k återkopplingen.....	3
1. Vilka metoder använder ni för att utveckla elevinflytandet i undervisningen?.....	4
2. På vilka sätt kan ni se att elevinflytandet i undervisningen ökat?.....	8
3. Vad kan man göra för att utveckla elevinflytandet i undervisningen ytterligare?.....	8
4. Finns det hinder som påtagligt begränsar möjligheterna till utveckling av vissa delar av elevinflytandet? Vilka?.....	9
4. Anser ni att det krävs professionell hjälp (t ex från högskola/univer- sitet) för att komma vidare i utvecklandet?.....	10
Några slutsatser.....	11

Elevinflytande i undervisningen. Återkoppling av rapport.

Uppdrag och metod

Hösten 2008 gjorde jag, på uppdrag av skolchefen och BUN, en rapport om hur elevinflytandet i undervisningen, som det anges i Läroplan för frivilliga skolformer (Lpf94), fungerar på Strömbackaskolan i Piteå. Rapporten byggde på intervjuer med lärare och elever från nästan alla program, och frågeställningarna utgick från det elevinflytande som skollagen och Lpf anger ska finnas. Rapporten fick formen av "Idékatalog", då de kunskaper och erfarenheter som redan finns borde få spridning på skolan. Efter att intervjuvaren presenterats, förde jag en diskussion om

- syftet med elevinflytandet,
- innebörden i elevinflytandet
- vilka samband elevinflytandet har med lärandet,
- olika forskares beskrivning av vad ett utvecklat elevinflytande innebär för att uppnå läroplansmålen
- konkreta tips hur man som lärare kan utveckla elevinflytandet.

Rapporten "Idékatalog beträffande elevinflytande i undervisningen vid Strömbackaskolan i Piteå", gick ut till skolans rektorer i januari 2009 och tanken var att varje rektorsområde skulle kunna använda den som diskussionsunderlag inför ett fortsatt utvecklande av elevinflytandet.

Under hösten 2009 fick jag till uppdrag att följa upp vad som hänt med elevinflytandet vid Strömbackaskolan alltsedan intervjuerna gjordes och rapporten kommit till skolan.

Jag kontaktade samtliga rektorer via mail den 15 september 2009 och bad att få träffa dem samt 1-2 lärare per program för att, rektorsområdesvis, samtala om hur de arbetar med att vidareutveckla "elevinflytande i undervisningen". Eftersom samtalen fokuserade på vad skolan gör, ingick inga elever i grupperna.

I mailet till rektor hade jag valt ut vissa punkter ur Lpf94, som gäller elevinflytandet i undervisningen. Dessutom fanns ett antal frågeställningar med som stöd inför träffen, och jag föreslog att så många lärare som möjligt skulle lämna synpunkter, med hjälp av dessa, även om endast 1 – 2 lärare per program träffar mig.

Frågorna var:

1. Vilka metoder använder ni för att utveckla elevinflytandet i undervisningen?
2. På vilka sätt kan ni se att elevinflytandet i undervisningen har utvecklats?
3. Vad kan ni göra för att utveckla elevinflytandet i undervisningen ytterligare?
4. Finns det hinder som påtagligt begränsar möjligheterna till utveckling av vissa delar av elevinflytandet? Vilka?
5. Anser ni att det krävs professionell hjälp (t ex från högskola/universitet) för att komma vidare i utvecklandet?

LÄROPLAN FÖR FRIVILLIGA SKOLFORMER (Lpf94). Ett urval av de målsättningar som gäller elevinflytandet.

Kap 1.1 GRUNDLÄGGANDE VÄRDEN

Rättigheter och skyldigheter

JR FA M6

”Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klagör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har.”

1.2 GEMENSAMMA UPPGIFTER FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA

Kunskaper och lärande

”Eleverna ska få möjlighet att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper”

2.1 KUNSKAPER

Mål att sträva mot

”Skolan ska sträva mot att varje elev i gymnasieskolan...samt, så långt det är möjligt, i gymnasiesärskolan

- kan använda sina kunskaper som redskap för att
 - reflektera över erfarenheter
- tror på sin egen förmåga och sina möjligheter att utvecklas
- utvecklar en insikt om sitt eget sätt att lära och förmåga att utvärdera sitt lärande

Riktlinjer

Läraren skall

- utgå från den enskilde elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande

2.2 ELEVERNAS ANSVAR OCH INFLYTANDE

”Elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier samt deras inflytande på såväl innehåll som former skall vara viktiga principer i utbildningen.”

Mål att sträva mot

”Skolan skall sträva mot att varje elev

- tar personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö
- aktivt utövar inflytande över sin utbildning
- stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor

Riktlinjer

Läraren skall

- utgå från att eleverna kan och vill ta personligt ansvar för sin inläring och sitt arbete i skolan
- se till att alla elever oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder får ett verkligt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen
- uppmuntra sådana elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det
- planera undervisningen tillsammans med eleverna
- låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer
- tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen

2.5 BEDÖMNING OCH BETYG

Mål att sträva mot

22 FH MÖ

”Skolan skall sträva mot att varje elev

- tar ansvar för sitt lärande och sina studieresultat
- kan bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven i kursplanerna

Riktlinjer

Läraren skall

- fortlöpande ge varje elev information om elevens utvecklingsbehov och framgångar i studierna
- redovisa för eleverna på vilka grunder betygssättning sker

2.4 REKTORS ANSVAR

Rektor har ansvar för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för

- undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer anpassas efter eleverna skiftande behov och förutsättningar
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas
- eleverna får information inför studiernas början, få en väl utformad introduktion i studierna och i ämnet/kursen och får stöd att formulera mål för sina studier
- lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina arbetsuppgifter

Synpunkter från träffarna med rektorer och lärare, den s.k. återkopplingen.

Rent generellt framgick att begreppet ”elevinflytande i undervisningen” är svårtolkat, och att det finns variationer i hur man uppfattar innebörden. Vissa lärare glider mellan elevinflytande i klass- och elevråd, och det elevinflytande som läroplanen anger. Det borde kanske finnas ett annat uttryck för ”elevinflytande i undervisningen”, för att särskilja det från elevinflytande i klass- och elevråd, men i nuläget gör det inte det.

Elevinflytande genom klass- och elevråd, finns inte angivet specifikt i Lpf 94, däremot i Gymnasieförordningen.

Det elevinflytande som anges i läroplanen gäller elevinflytande i undervisningen, dvs det dagliga arbetet. Det är denna form av inflytande som min rapport handlar om. Texten i Lpf94 anger tydligt vad som avses med elevinflytandet.

En del rektorsområden hade arbetat med frågeställningarna, innan jag träffade representanter ur lärargruppen samt rektorerna. Andra lärarrepresentanter hade inte fått ut frågeställningarna i förväg, och frågorna var inte heller bearbetade i lärargruppen.

Rapporten ”Elevinflytande i undervisningen vid Strömbackaskolan i Piteå” hade antingen delats ut, eller skickats per mail till lärarna. Min uppfattning är att den inte har blivit läst av många, men att vissa rektorsområden har arbetat med innehållet inför återkopplingen. En del av de lärare som deltog vid träffarna hade inte läst rapporten och kände inte ens till dess existens.

Jag väljer att redovisa synpunkterna utifrån de utskickade frågeställningarna, även om vi inte alltid följde dem strikt vid träffarna.

RR FH MÖ

1. Vilka metoder använder ni för att utveckla elevinflytandet i undervisningen?

Många lärare arbetar aktivt med att utveckla elevinflytandet i undervisningen. Samtliga lärare, som jag träffade vid återkopplingen, är övertygade om att det är väsentligt att vara lyhörda inför eleverna, att kunna motivera varför ämnet är viktigt, och att anpassa undervisningen efter elevernas behov och önskemål.

Att skapa trygghet i klassrummet är något som de allra flesta anger vara grundläggande för att undervisningen och elevinflytandet ska fungera bra.

Det finns relativt tydliga skillnader mellan programmen, då det gäller lärares möjligheter att utveckla elevinflytande i undervisningen. I samtliga program finns elever som tycker att det är bekvämast om läraren bestämmer.

a) Det finns emellertid skillnader i graden av motstånd, men kanske även då det gäller kulturer i olika program. Ronny Högberg visar i sin avhandling: "Motstånd och konformitet: om manliga yrkeselevers liv och identitetsskapande i relation till kärnämnen", hur ointresset för de teoretiska ämnena blir en del av identitetsskapandet till det blivande yrket. Undantaget är ibland ämnet matematik, som de ser nyttan av att behärska. Trots motståndet uppvisar eleverna anpassning av olika slag, t ex när det gäller skolans rätt att bedöma deras studieinsatser och de inser att godkända betyg ökar deras chanser att bli anställda.

En kärnämneslärare på ett yrkesprogram vid Strömbackaskolan uttrycker det så här: "De kommer till helt nya ämnen hos er, som de inte ifrågasätter och det är ju deras karaktär som de har valt. Det är något helt annat med kärnämnen som de har haft i 9 år och som de känner till och som de upplever att de inte behöver. För det här är ett klientel som är här av en viss anledning, inte för att förkovra sig i matte, svenska, engelska...så lite grann jobbar kärnämneslärarna i motvind. Jag upplever också en könsskillnad, eftersom vi har så otroligt mansdominerade grupper, och de blir rätt homogena, på gott och ont som grupp. Och det motstånd som man upplever mot att engagera sig i kärnämnen är ju rätt kompakt. Nog finns det pojkar som är intresserade också, men det är inte så lätt att hävda det i en så homogen grupp, där de dessutom ska positionera sig...de vill att jag ska bestämma. Sedan gnölar de, men när jag inbjuder dem är de inte intresserade. Nog försöker man, men bara att konkretisera målen för kursen är grymt svårt...de har svårt att se målen och svårt att förstå kriterierna. Dom bryr sig inte i många fall...Något händer i renodlade pojkgrupper, som kanske är kul på något sätt, men som inte är så befrämjande"

Denna lärare uttrycker mycket tydligt, och på sitt sätt, det Högberg kommit fram till i sin avhandling. Hon fångar också in problematiken som den kan se ut i verkligheten på vissa utbildningar. Ändå finns det elevinflytande då det gäller arbetsformer. Hon anger att det inte finns då det gäller innehåll, samtidigt som hon funderar över vilka andra vägar man kan gå, när pojkarna signalerar att det är jättetråkigt och att de inte vill hålla på med just detta avsnitt. Det bästa med den här typen av elevgrupp är att hon får direktutvärderingar. Man får veta direkt om något har blivit fel.

Då det gäller karaktärsämnen arbetar en del mot kursmål och betygskriterier, och det har man satt i system, medan andra inte gör det. Det varierar kraftigt mellan olika yrkesprogram och antagligen även mellan lärare på dessa program.

Vissa yrkeslärare anger att eleverna har väldigt stor frihet utan att de för den skull definierar det som elevinflytande i undervisningen. Man anstränger sig verkligen att individualisera och att göra så att eleverna trivs i skolan och klarar utbildningen. Den trygghet man bygger upp baseras på att man undervisar på ungefär samma sätt som man uppfattar att grundskolan gör, dvs genom tydlig styrning.

Det som motverkar elevinflytandet på några yrkesutbildningar är att man är bundna av branschernas krav, läromedel och prov. Detta för att ge eleverna någon form av certifiering, som gör utbildningen gångbar på många arbetsställen, ibland även i utlandet. Målbeskrivningarna i det gymnasium som vi får år 2011, får utvisa vad som kommer att väga tyngst, läroplanen eller branschernas krav.

b) På ett yrkesprogram arbetar man, som tidigare nämnts, med kursplaner och betygskriterier, dvs visar tydligt vilka krav som ställs och utifrån detta diskuterar uppläggningsen av kursen. Eleverna får muntligt, och var och en, tala om vilka mål de har då det gäller betygen och det utgör en värdefull hjälp för läraren framförallt i starten av kursen. Lärare i yrkeskurser kan visa ett paket av kurser och gör en grovplanering för läsåret. Därefter sker en veckovis planering där elev och lärare samtalar om vad som kommer att ske praktiskt och teoretiskt under veckan. De flesta elever tycker att läraren ska styra och fördela även här.

Under kursens gång informeras eleverna kontinuerligt om hur det går. Sedan kommer utvecklingssamtalen in på andra halvan av resp termin. Eleverna är således medvetna om hur de ligger till och vad som krävs för att nå ett högre betyg.

Vid utvecklingssamtalen har mentor ett samlat underlag på samtliga pågående kurser. Detta program har ett "datoriserat" sammanställningsblad där mentor får in uppgifter från undervisande lärare i en klass. Under samtalen går man igenom hur det gått och så ser man framåt för att avgöra vad som krävs för att eleven ska nå det betyg han/hon satt som mål. I vissa fall upprättas åtgärdsprogram. Om så krävs deltar även personal från elevvårdteamet i utvecklingssamtalen.

Programmet har en mycket tydlig struktur och inbjuder till elevinflytande. Det framgår emellertid inte om man lyckas få med eleverna eller inte. Framförallt utvecklar programmet rutiner för att kunna genomföra utvecklingssamtal som baseras på IUP.

c) De könsblandade yrkesprogrammen hade bearbetat de frågeställningar som jag skickade ut innan mötena. Lärarna vid ett rektorsområde angav att eleverna ansåg det vara bekvämast om läraren bestämde. De betonade att eleverna inte är vana att få vara med och ha inflytande över planering, innehåll, arbetssätt, utvärderingar etc från grundskolan, och att det var svårt att "vända skutan" från början i gymnasieskolan. I vissa ämnen arbetar man mot kursplanemålen och betygskriterierna, så att eleverna inser vad de ska ha med sig när de går ut i arbetslivet, även om man tycker att tiden är knapp. Det elever främst har inflytande över är arbetssätt, provformer, turordning mellan moment, men inte så ofta över innehållet. I ämnet Matematik på en av utbildningarna, arbetar man mer med laborativt material och friare med läroboken,

JR PA MB

även om de kontinuerliga utvärderingarna angav att vissa elever vill arbeta mer med lärobok. Lärarens uppfattning är att läroboken kan man arbeta lite olika med, inte ta sida för sida, utan att hoppa lite efter behov. I vissa karaktärsämnen arbetar man inte heller så ofta med lärobok. Vid utvärderingarna samtalar lärare och elev om vilka målsättningar eleven har och om hur man kan nå dit. Om en elev misslyckats med första provet i t ex matematik, får han/hon veta att det inte är någon katastrof, men också vad som behövs för att lyckas nästa gång

Inom rektorsområdet arbetar man ibland med ämnesövergripande teman, där olika kursmål vävs samman. Lärarna formulerar då målbeskrivningar utifrån de ingående kursernas innehåll..

Vissa elever i de aktuella programmen har angett att på högstadiet var det så klart och strukturerat, man visste vilken bok och vilka sidor man skulle arbeta med. På gymnasiet slängs man ut lite grann, eftersom det finns nya grepp. Men det är en form av uppfostran och eleverna kommer snart in i det nya tänket.

Här arbetar man med bedömningsmatriser, i de kurser där man har tagit fram sådana. Särskilt bedömningsmatrisen som gäller "muntlig framställning", använder så gott som alla. Man anger att det är ett stort arbete att formulera dem, men att de påtagligt underlättar betygssättningen och elevernas förståelse när de väl är gjorda.

d) På ytterligare ett annat yrkesprogram är det självklart att eleverna har inflytande över planering, innehåll, arbetssätt och utvärdering. Det ligger i kursernas natur. Även där arbetar man med bedömningsmatriser, och ser hur de underlättar både elevernas förståelse och lärarens bedömning. Stoffet, dvs innehållet, tar lärare och elever fram tillsammans.

Det finns elever som är bundna av hur det var på grundskolan, men lärarna har uppfattningen att det är ett långsiktigt arbete att förändra elevernas tankebanor. Man måste börja bygga någonstans.

Då det gäller innehåll undviker lärarna att läsa in ett innehåll som man hade tidigare. I stället djupdyker man inom några få områden och försöker utveckla så många av elevens förmågor som möjligt, som eleven sedan kan applicera i andra kurser.

En del kurser innebär att eleverna lär sig att reflektera, att ställa frågor och att formulera problem. Det ligger i ämnens natur. Dialogen med eleverna ska t ex leda till att de kan se flera sanningar. Läraren ska också kunna läsa av situationen, det är ett uppdrag enligt dessa lärare.

e) På ett av de studieförberedande programmen har elevrådet värderat vilket inflytande de anser vara väsentligast.. Diskussionerna mynnade i en mindmap som ska diskuteras i klassråden. Det man anser vara viktigast är att ha inflytande över är undervisningen. Kommunikationen med respektive lärare är väldigt viktig för eleverna.

I vissa ämnen har eleverna inflytande över planering och arbetsformer, däremot inte över stoffet. I andra har de inflytande även över innehållet, eftersom ämnena lämpar sig för detta. Där har man alltmer övergått till flervalssuppgifter, där varje elev kan välja den uppgift han/hon känner för mest, utan att man frångår kursplanemålen. Det

är således ett mer individuellt arbetssätt. Hur bedömningen ska göras har lärare och elever diskuterat innan så att eleverna känner till vad som krävs för att uppnå de olika betygsstegen.

Elevernas och lärarens planering kan på sikt visa sig innehålla svårigheter, som åtminstone eleverna inte förutsett. Då stannar man upp och gör de förändringar som krävs. Det innebär att elever och lärare har en kontinuerlig diskussion och utvärdering.

Begreppet "formativ bedömning", dvs när läraren gör bedömning av elevernas kunskapsutveckling utan att det ingår direkt i betygssättningen, t ex diagnostiska prov, kan leda till missuppfattningar bland eleverna. Vissa tror då att man inte behöver anstränga sig lika mycket, som då det gäller avsnitt som ska betygssättas.

Rektorsområdet köpte för några år sedan in pärmar och loggböcker för att eleverna skulle reflektera över sin egen kunskapsutveckling. Även om detta är ett redskap för eleven att bli medveten om sin egen kunskapsutveckling och för att få syn på vad som krävs för att gå vidare, vann det inget gehör bland eleverna eftersom det inte betygssattes.

I några ämnena används ett pärmsystem idag, där läraren sparar elevernas arbeten, inte minst för att få underlag till IUP. Samtal förs sedan med eleven utifrån arbetena, för att visa på den utveckling som har skett utifrån de råd läraren gett på arbetena. Råden kopplas till betygskriterierna för att på ett konkret sätt visa på vilka steg eleven behöver göra för att komma vidare.

Bedömningsmatriser används i vissa ämnen. Erfarenheterna är att elever på VG – MVG-nivå förstår vad de ska utveckla utifrån matriserna. Men för elever som ligger på gränsen till G-nivå, kan informationen vara rörig, eftersom en del inte ens förstår grundbegreppen. Det kan vara så att de inte ens förstår vad de kan och inte kan. När de misslyckas på ett prov kan de tro att det bara är en tillfällighet.

I de kurser som genomför nationella prov, har man hjälp av Skolverkets anvisningar om vilka kvaliteter man ska titta på. De är allmänt hållna och kan användas även i vissa kurser där man inte har nationella prov. För elever som är medvetna ger anvisningarna ytterligare en hjälp att förstå, medan de för en elev som saknar denna medvetenhet innebär ett myller av ord som man knappast orkar titta på.

f) På det sista rektorsområdet har många lärare arbetat metodiskt för att utveckla elevinflytandet under en längre tid. Där har eleverna, åtminstone i den ena programmet inflytande över såväl planering, innehåll, arbetssätt och utvärdering och man arbetar mot kursplanemålen. Vissa tar även in läroplanens och programmets målsättningar. Läraren har huvudansvaret för att elevernas förslag stämmer med kursplanerna.

Bedömningsmatriser används, men finns inte i alla kurser ännu. Både lärare och elever ser nyttan av dessa. Dialog mellan lärare och elever förekommer hela tiden. Lärarna betonar det nödvändiga i att vara lyhörda för elevernas synpunkter och att vara flexibla.

En del lärare arbetar tematiskt och över ämnesgränserna, vilket kan underlättas om man arbetar i arbetslag. Lärare, som har gemensamma elever, diskuterar undervisningen och vilka förmågor eleverna bör utveckla vid en viss tidpunkt.

22 FA NG

Elevinflytandet ser olika ut i olika klasser. Vissa kräver mer interaktion från läraren, medan andra klarar av att ta ett större eget ansvar. Ämnenas karaktär gör också att elevinflytandet ser olika ut inom olika undervisningsområden.

Samtliga lärare är överens om att ett gott klimat i klassen är grunden för elevinflytandet i undervisningen.

2. På vilka sätt kan ni se att elevinflytandet i undervisningen har utvecklats?

Frågan uppfattades som otydlig av lärarna. Vilken tidsperiod avsågs?

Sammanfattningsvis ansåg samtliga att elevinflytandet har utvecklats dels över tiden, dels under tiden som eleverna befinner sig i gymnasiet.

När lärare ser tillbaka på förändringar under den egna tiden i yrket, ser de en väldigt stor förändring, särskilt under de senare åren. Förr bestämde läraren allt, även om man ibland checkade av med eleverna. Och det var självklart att det skulle vara på det sättet.

Även atmosfären i klassrummet har utvecklats i en mycket positiv riktning. Samarbetet mellan lärarna har också utvecklats, vilket i sin tur innebär att arbetet känns mer meningsfullt och att man lär känna varje elev bättre utifrån olika aspekter.

Alla är också eniga om att man ser en tydlig utveckling av elevinflytandet under elevernas gymnasietid. Den sker gradvis från åk 1 till åk 3.

Lärare vid flera program beskriver hur eleverna alltmer vågar komma med förslag och hur de vänjer sig efterhand att påverka. Elevernas spontanitet blommar ut, vilket beror dels på att eleverna lärt känna hur arbetssätten med aktivt elevinflytande fungerar, men även för att de med tiden lär känna klassen och lärarna. Lärarnas grundinställning är att vara lyhörda och öppna och att ge eleverna feedback.

Medvetenheten om förhållandet mellan kursplaner och betygskriterier har ökat med tiden. När reformen kom 1994, lämnades lärarna i sticket. Man gjorde vad man trodde vara rätt, men man ser idag tydligare hur man kan göra. I en del program har man blivit mindre kursstyrd och tittar mer på vad eleverna behöver, vilket innebär en ökad flexibilitet med tiden. Att överlåta mer till eleverna är inte att tappa kontrollen, det brukar i regel bära ändå.

Denna utveckling av elevinflytandet i undervisningen är emellertid mer eller mindre uttalad i olika program och har sannolikt att göra med ämnenas natur och med elevernas mognadsgrad

3. Vad kan man göra för att utveckla elevinflytandet i undervisningen ytterligare?

Som någon grupp påpekade kan dessa två frågor uppfattas vara överlappande. Fråga 3 handlar om möjligheter, medan fråga 4 efterfrågar begränsningar av samma fenomen. Jag presenterar synpunkterna i de bägge frågorna tillsammans.

DR FH MG

Det man kan göra för att öka elevinflytandet i undervisningen är att träna eleverna att ta större ansvar för sin egen situation och studierna. De bör i högre grad lära sig att planera sina studier och förbättra studietekniken. Lärarna kan visa på konsekvenserna av att inte nyttja sin rätt till inflytande.

Ett förbättrat samarbete över ämnesgränserna, med mer tid för lärarna att diskutera och reflektera över olika metoder skulle innebära ett lyft även för elevinflytandet i undervisningen.

Lärare på flera utbildningsprogram anser att Individuella Utvecklingsplaner (IUP) kommer att öka elevinflytandet, samtidigt som den innebär en kraftigt ökad arbetsbörda för lärarna, som redan nu är ansträngd. Men flera av programmen har kommit en bit på väg med IUP. Man sammanställer elevens kunskapsutveckling i pågående kurser och skickar hem till föräldrarna innan utvecklingssamtalen. Vissa lärare anser att man redan nu uppfyller det IUP kräver, men att allt inte är dokumenterat, pga tidsbrist.

Användandet av bedömningsmatriser ger eleverna information om vad som krävs för de olika betygsnivåerna. Det ger eleverna inflytande över sina studier. Matriser borde utvecklas i fler kurser, men tiden räcker inte riktigt till.

Lärare vid vissa yrkesutbildningar anger att man som lärare kan komma med fler planeringsexempel och vara mer öppen för elevernas önskemål som ligger inom uppsatta kursmål. Ytterligare ett utvecklingsområde kunde vara att med tekniska hjälpmedel lägga ut instruktionsblad, uppgifter, övningar m.m. på "nätet". En annan tanke är att en inspelningsstudio, där läraren spelar in lektioner, kunde vara en fördel, inte minst för de elever som är frånvarande.

4. Finns det hinder som påtagligt begränsar möjligheterna till utveckling av vissa delar av elevinflytandet? Vilka?

Det största hindret anser de flesta vara tiden.

På vissa program har lärare och elever alltför många små kurser som pågår samtidigt, vilket tvingar fram en hårdare styrning och mindre elevinflytande för att det ska fungera

Vissa ämnen har en sådan karaktär att det är svårt att utveckla ett elevinflytande. Det gäller kurser på såväl yrkes- som studieförberedande program.

Stora klasser på vissa program. Tiden för varje elev blir mindre.

Ett hinder anses vara kortare tid för kurser, lärarens prestationsångest ("hinna med kursen") och det lokala näringslivets krav på vad eleverna ska kunna.

Svaga elever – omogna elever.

Några lärare menar att de måste kunna påverka skolans utveckling i högre grad än idag, annars återspeglar det hur de agerar mot eleverna.

RR FH M0

Lärarna måste få mer tid för reflektion och utveckling i syfte att kunna konkretisera kursmål och utveckla bedömningsmatriser. Även eleverna behöver tid för reflektion.

Demokrati i klassrummet, genom att släppa fram alla idéer i klassen samtidigt som lärarna ska arbeta mot individanpassning kräver en hel del. Ofta saknas de rätta verktygen för att nå dit man vill. Ett sådant hinder kan vara för få datorer/datasalar till eleverna.

Schemat är inte anpassat så att ämneskonferenser är möjliga att genomföra.

Annat som kan påverka möjligheter till elevinflytandet i undervisningen är schemabegränsningar, som t ex blockläggningar av Individuella val och Språk och kursernas förläggning på schemat. Här finns önskemål om att kunna blocklägga fler små kurser på schemat.

Det finns också lärare som anser att om man betänker att elevinflytandet ska leda till elevens eget ansvar för sina studier och till ökad medvetenhet om den egna kunskapsutvecklingen, så borde det inte finnas några hinder mot elevinflytande i undervisningen.

Traditionsbundenhet kan vara ett hinder för utveckling. Det är lättare att styra själv, så att man får en bekväm arbetssituation och slipper delaktighet, som tar tid..

Lärarens uppfattning om sin status kan verka hindrande. Risker finns att bli avslöjad för bristande kunskaper om man inte styr själv. Tidigare kunde man säga att kunskap var det som fanns i läroboken och den var inte ifrågasatt. Idag har du Internet med allt vad det innebär.

Det finns också hinder i skolan som organisation, inte hinder som stoppar upp, utan en tröghet innan man når ända fram.

4. Anser ni att det krävs professionell hjälp (t ex från högskola/universitet) för att komma vidare i utvecklandet?

Många ansåg att hjälp utifrån, då det gäller elevinflytande i undervisningen inte skulle tillföra så mycket. Däremot finns ett utbrett behov av inspirerande föreläsare, som är inriktade mot IUP. En del rektorsområden har sökt på Internet efter någon annan gymnasieskola som har infört IUP, utan att hitta någon.

Några angav att det är viktigt att få hjälp utifrån, som stör ens eget tänkande. Och så måste man få något med sig som stöttar framåt. Det kunde gälla metodiken i olika ämnen, eller överhuvudtaget nya kunskaper och nya sätt att tänka. Olika forskningsresultat som har med lärandet att göra, borde överhuvudtaget diskuteras mer i skolan.

Hellre än professionell hjälp utifrån krävs mer tid, dels i klassrummet för elevernas

RR FH MO

reflektioner, dels tillsammans med ämneskolleger, men även med andra kolleger på ett program. Konferenstiden har minskat de senaste åren, och det ser man som en stor brist. Man behöver tid för att diskutera metoder m.m. och inte minst för att kunna utveckla bedömningsmatriser tillsammans.

Det finns en diskrepans mellan lärare på olika program om vem/vilka som ska ansvara för att utveckling sker inom olika områden. Vissa anser att man ska låta lärarna sköta detta, medan andra anser att det är en ledningsfråga.

Just bristen på uppföljning samt systematiska och strukturerade utvecklingsinsatser påtalades av en del. Om man t ex lyssnat på en inspirerande föreläsning, antingen under fortbildningskurs eller under någon "studiedag" så rinner den ökade motivationen snabbt bort genom att de nya insikterna inte tas tillvara. Allt återgår till vardagen om ingen uppföljning äger rum så att man får chans att diskutera hur man kan ta tillvara på de nya insikterna i undervisningen eller i kompetensutvecklingen. Detta är ett ansvar som ligger på rektorerna, men som inte fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Inte minst uppföljning av hur elevinflytandet utvecklas borde vara en viktig uppgift för rektor, menade några lärare. Det elevinflytande som anges i Lpf94, är en grundsten för det uppdrag man har. Det kan inte väljas bort och det yttersta ansvaret för att Lpf94 genomförs ligger på rektor.

De konferenser som förekommer borde också effektiviseras. Lärare vid ett antal program efterlyste en tydligare styrning av vilka frågor som ska tas upp under konferenserna, vid en bestämd tidpunkt. Protokoll ska förs som delges rektor och som följs upp vid nästa möte. Även här borde rektor styra på ett tydligare sätt.

Några slutsatser.

Elevinflytandet är ganska stort vid Strömbackaskolan och har utvecklats betydligt över tiden, särskilt under senare år. En lärarkandidat, som varit i gymnasieskolor i olika kommuner under sin studietid, och som deltog i diskussionerna inför återkopplingen, menar att ingen av de andra gymnasieskolorna kommit lika långt i elevinflytandet som de program vid Strömbackaskolan, som hon känner till.

Elevinflytandet varierar emellertid mellan programmen, beroende på typ av utbildning, ämnenas karaktär och elevernas mognad. Även lärarnas förståelse av innebörden i begreppet elevinflytandet varierar, inte endast mellan programmen, utan även mellan lärare i samma utbildningsprogram.

De hinder för ytterligare utveckling, som lärare anger, ligger oftast på en strukturell nivå, och svåra för lärarna att åtgärda. Men vissa lärare anger även ofta omedvetna hinder som kan finnas hos lärarna själva.

Eftersom rapporten "Idékatalog beträffande elevinflytande i undervisningen vid Strömbackaskolan i Piteå" delats ut eller skickats per mail till lärarna, utan att innehållet diskuterats med lärarna, var det ytterst få lärare som läst den innan det blev känt att en återkoppling skulle ske. Då avsattes tid i två rektorsområden för att lärarna skulle arbeta med

RR FH MO

de frågeställningar som jag skickat ut. Ett rektorsområde angav att man tagit upp rapporten under en arbetsplatsträff.

Det finns säkerligen ett antal förklaringar till att den förra rapporten inte bearbetats i någon nämnvärd grad:

- det har inte gått lång tid sedan den nådde skolan, och dessutom har det varit sommarlov.
- slutet och början av terminerna innebär arbetstoppar och stress för både lärare och rektorer
- de senaste åren har inneburit en hel del turbulens och påfrestningar bl a genom ombyggnationerna vid skolan
- det kan eventuellt finnas ett motstånd bland personalen att bearbeta ytterligare utvecklingsområden som uppfattas som direktiv uppifrån

De kommentarerna om rapporten "Idékatalog beträffande elevinflytande i undervisningen vid Strömbackaskolan i Piteå" som kommit fram till mig, skiljer sig åt.

Lärare vid ett rektorsområde anser att skriften är lättläst och uppfriskande, inte minst beroende på vissa av elevernas uttalanden. Den röda tråden, som visar på hur allt hänger ihop, var tydlig och särskilt diskussionen har ökat dessa lärares medvetenhet några snäpp.

En annan grupp visar genom sina kommentarer att man missförstått syftet med rapporten. Det är naturligtvis bra att sådana missuppfattningar kommer i dagen, så att de kan rättas till. Jag vill poängtera att rapporten inte är en vetenskaplig uppsats, inte avsedd för fortbildning, utan endast är ett diskussionsunderlag. De forskarutlåtanden som finns med, används enbart som hjälp för att tolka läroplanens skrivning om elevinflytande i undervisningen, men ger även tips på hur man kan gå tillväga för att utveckla det. Syftet med rapporten har således inte varit att undersöka om texten i Lpf94 är trovärdig eller inte.

Tanken bakom urvalet av lärare och rektorer har inte varit att få ett statistiskt säkerställt sampel, eftersom rapporten inte är en utvärdering. Rektorer har valt ut sådana lärare och elever som har tankar om elevinflytandet i undervisningen, och deras synpunkter har sammanställts i den idékatalog som jag avsåg att göra.

Lärare vid en del program anser att deras elever inte är mogna för elevinflytande i undervisningen. Det är utan tvekan svårare att träna eleverna till detta på vissa program. Där utgår man i stället från det arbetssätt som man tror att eleverna är vana med från grundskolan.

De läroplansmål om elevinflytande i undervisningen, som finns i min första rapport, kan uppfattas vara alltför högt ställda. Då måste man hålla i minnet att det är "strävansmål" som presenteras, inte "uppnåendemål". Man ska således i sin planering utgå från "strävansmålen", men det är lång ifrån säkert att man uppnår målen. Men, som en lärare sa, man måste ju börja att bygga någonstans.